STRIGĂTUL PATERN AL UNUI PĂSTOR ÎN VEDEREA EVANGHELIZĂRII CREDINCIOŞILOR SĂI

Pr. Prof. Dr. Eduard FERENŢ
Institutul Teologic Romano-Catolic din Iaşi[1]

Christe, nos in labore adiuva, et post laborem recrea!

Sumar: Printr-o abordare dogmatică a temei secularizării, pr. prof. Eduard Ferenţ analizează contextul şi coordonatele evanghelizării aşa cum este văzută aceasta de către Conciliul al II-lea din Vatican şi de către primul episcop de Iaşi, Nicolae Iosif Camilli, pentru ca mai apoi să caute răspunsul pe care-l dă secularismului noua evanghelizare a omului din mileniul al treilea. Mai întâi, pornind de la documentele Conciliului al II-lea din Vatican, autorul arată care este contextul social în care se desfăşoară noua evanghelizare – secularizarea vieţii umane, adică îndepărtarea omului de Dumnezeu. Trece apoi la expunerea coordonatelor evanghelizării primului păstor al Diecezei de Iaşi, episcopul N.I. Camilli, prezentând strigătul patern al acestuia conţinut într-un discurs adresat catolicilor din Paris. În final, autorul, având drept referinţă textul episcopului de Iaşi, arată cum încă de atunci, Dieceza de Iaşi caută să răspundă secularizării printr-o nouă evanghelizare a omului. În concluzie, pr. prof. E. Ferenţ indică ce ar trebui să apere noua evanghelizare: identitatea lui Cristos, primatul Împărăţiei şi centralitatea mântuirii, identitatea Bisericii, identitatea sacramentală a Căsătoriei şi demnitatea omului.

Cuvinte cheie: evanghelizare, Conciliul al II-lea din Vatican, secularizare, Nicolae Iosif Camilli, Dieceza de Iaşi, noua evanghelizare, Biserică, om, Isus Cristos.

Summary: Through a dogmatic approach to the theme of secularism, pr. prof. Edward Ferenţ analyzed the context and the coordinates of the evangelization as it is seen by the Second Council of Vatican and by the first bishop of Iasi, Nicolae Iosif Camilli, and then is looking for an answer that is given by secularism to the new evangelization of people from the third millennium. Firstly, starting from the documents of the Second Council of Vatican, the author shows which is the social context of the new evangelization – secularization of the human life, that is the removal of people from God. Then the author exposes the coordinates of the evangelization of the first Shepherd of the Dioceses of Iasi, Bishop N.I. Camilli, presenting the paternal shout of this bishop as it is

[1] Prof. univ. dr. Eduard Ferenţ este profesor emerit de teologie dogmatică la Institutul Teologic Romano-Catolic din Iaşi.

presented in a discourse addressed to the Catholics from Paris. Finally, the author, starting from the text of the bishop of Iasi, shows that even in that time the Dioceses of Iasi intended to answer to secularization through a new evangelization of man. In conclusion, pr. prof. E. Ferenț shows what the new evangelization should defend: identity of the Christ, the primacy of the Kingdom and the centrality of salvation, the identity of the church, the Sacramental identity of the church, and the human dignity.

Key words: evangelization, Second Council of Vatican, secularization, Nicolae Iosif Camilli, Diocese of Iaşi, new evangelization, Church, man, Jesus Christ.

Introducere

Conferința de față urmează tematica propusă de Rectoratul Institutului pentru anul universitar 2010-2011: *„Biserica şi secularizarea: provocări şi răspunsuri”*, tematică ce urmează a fi dezbătută în continuare din diferite puncte de vedere: biblic, dogmatic, pastoral, catehetic etc. Chiar şi cea mai sumară abordare dogmatică a tematicii ne indică deja drumul pe care trebuie să-l parcurgem în analiza pe care ne-o propunem. În conferința de față, etapele acestui traseu sunt următoarele:

1. Contextul social al noii evanghelizări propuse de Conciliul al II-lea din Vatican;
2. Coordonatele evanghelizării trasate de episcopul Nicolae Iosif Camilli în Biserica locală de Iaşi acum o sută de ani:
3. Răspunsul acesteia dat ,,secularismului” prin noua evanghelizare a omului din mileniul al treilea.

A. Contextul social în care se desfăşoară noua evanghelizare este secularizarea vieții umane

Zece ani după încheierea Conciliului al II-lea din Vatican (8.XII.1965), Sfântul Părinte Paul al VI-lea spunea în Exortația apostolică *Evangelii nuntiandi* (8.XII.1975): *Ecclesia evangelisandi causa exstat:* ,,Biserica există pentru a evangheliza”[2], adică pentru a vesti Evanghelia lui Cristos şi pentru a învăța, pentru a fi mijlocitoarea harului şi pentru a-i reconcilia pe oameni cu Dumnezeu, dar în chip deosebit, pentru a perpetua sacrificiul lui Cristos prin sfânta Liturghie, care este memorialul patimii, morții şi învierii lui Isus Cristos.

---

[2] Paul Pp. VI, Exortatio apostolica, *Evangelii nuntiandi,* n. 14: EV 5/1601. Cf. Synodus episcoporum, Declaratio *Spiritu Sancto* / 25.X.1974: EV 5/611-624. Conciliul al II-lea din Vatican nu foloseşte termenul ,,secularizare”, ci se referă indirect la ea în GS nn. 36 şi 43: EV 1/1432 şi 1459.

Contextul social al evanghelizării omului de astăzi este acela al lumii contemporane care se îndepărtează din ce în ce mai mult de Cristos şi de mesajul lui salvific. Fenomenul acesta de separare şi de scoatere a vieţii umane de sub influxul sacrului şi al religiei este redat de sociologi şi de unii teologi cu diferiţi termeni: secularizare, secularism şi secularitate[3].

Ca fenomen istoric, secularizarea este un fenomen vechi şi totuşi nou, dar s-a accentuat în era modernă, când un sector sau altul al realităţii umane a fost scos din ce în ce mai radical de sub câmpul de influenţă al religiei. Procesul de secularizare include un întreit conflict: conflictul dintre credinţă şi ştiinţă, dintre Biserică şi Stat, dintre viaţa de aici şi cea de Dincolo, conflict care priveşte destinul omului.

a. Înainte de a evalua creştineşte ,,secularizarea" vieţii umane, e bine să ne întrebăm care sunt cauzele acestui fenomen.

Prima cauză este schimbarea atitudinii psihologice a omului faţă de *saeculum,* faţă de lume. Contemporanii noştri au înţeles că pentru a merge spre Dumnezeu nu e necesar să întorci spatele lumii, deoarece lumea omului este lumea lui Dumnezeu. A doua este trecerea de la societatea agricolă sau rurală, la cea industrializată. În societatea industrializată omul se simte solicitat să acţioneze în prima persoană asupra realităţilor create, pentru ca acestea să producă ceea ce voieşte el. În această optică, totul pare să depindă numai de inteligenţa sa, de munca şi de iniţiativa persoanei sale. Lucrurile sunt transformate în obiecte de consum.

În această societate tehnică, omul şi-a propus să construiască o lume nouă fără Dumnezeu, fără mijlocitori şi fără o trimitere la altă viaţă, cea de Dincolo. Ateismul, sub diferitele sale forme, reprezintă o a treia cauză a secularizării vieţii umane. Eroarea acestora este şi mai mare. Ei se înşală atunci când susţin că unei dezvoltări tehnice a societăţii nu trebuie să-i urmeze o dezvoltare proporţională a vieţii morale. Ei uită că însuşi sensul vieţii umane constă în prioritatea eticii asupra tehnicii, a persoanei asupra

---

[3] Cf. KELLER A., ,,Secularizzazione", în *Sacramentum mundi, Enciclopedia teologica,* vl. 7, ed. RAHNER K., Morcelliana, Brescia 1977, coll. 586-600. Fenomenul secularizării este recunoscut şi analizat şi de teologia protestantă. Cf. TRILLHAS W., ,,La théologie protestante au XXe siècle", în GUCHT V. – VORGRIMLER H., edd., *Bilan de la théologie du XXe siècle. 1. Le monde contemporaine: les grands courants théologiques,* Casterman, Tournai 1969, pp. 527-531. Cf. CAPORALE R., – GRUMELLI A., edd., *Religione e ateismo nelle società secolarizzate,* Il Mulino, Bologna 1972, p. 25 şi passim. Cf. COX H., *La Cité séculière,* Casterman, Paris 1965; IDEM, *La Fête des fous,* Le Seuil, Paris 1972. Cf. LE FEBVRE S., ,,Secolarità", în *Dizionario di Teologia Fondamentale,* ed., FISICHELLA R., Cittadella Editrice, Assisi 1990, pp. 1088-1102. Cf. DE LUBAC H., *Misterul Supranaturalului,* tr. românească din franceză, făcută de Pr. Dr. Ferenţ E., Ed. Sapientia, Iaşi 2010, p. XIII şi cele indicate la această pagină de notele 44-48.

lucrurilor, a spiritului asupra materiei.

În contextul acestor cauze, secularismul, ca rezultat al secularizării negative, poate fi definit ca negaţie a lui Dumnezeu şi a continuităţii dintre credinţă şi lumea modernă, ostilitate şi separaţie care poate duce până la dezintegrarea credinţei[4].

b. Cum putem evalua creştineşte ,,secularizarea?" Biserica, urmând Evanghelia, recunoaşte valoarea lumii în sfera ei fără să-i facă vreo concurenţă, însă pune deopotrivă în lumină vremelnicia realităţilor pământeşti. Ea învaţă că credinţa în Dumnezeu nu înlocuieşte ştiinţa, deoarece cunoaşterea supranaturală este efectiv de o ordine diferită de aceea a cunoaşterii filozofice şi ştiinţifice. Ele, găsindu-se la nivele absolut diferite, nu se pot înlocui reciproc. Cu toate acestea, există o profundăşi inseparabilă unitate între cunoaşterea raţiunii şi aceea a credinţei[5]. Lumea şi ceea ce se întâmplă în ea, ca şi istoria şi diferitele evenimente ale omenirii sunt realităţi care, ce-i drept, trebuie privite şi analizate cu mijloacele proprii raţiunii, dar credinţa nu poate să rămână străină de acest proces. Ea nu intervine pentru a umili autonomia raţiunii sau pentru a-i reduce spaţiul de acţiune, ci numai pentru a-i arăta omului că în aceste evenimente este prezent şi lucrează Dumnezeu.

Între raţiune (ştiinţă) şi credinţa supranaturală nu există divorţ: Dumnezeu, împărţitorul harului este, de asemenea, Creatorul universului şi al omului. De aceea trebuie recunoscută convergenţa dintre adevărul revelat şi cel cucerit sau descoperit de om[6].

Acelaşi lucru se adevereşte şi între Biserică şi Stat, sau autoritatea pământească. Nici una dintre ele n-o poate înlocui pe cealaltă, ori să pretindă autoritate asupra ei[7].

În ceea ce priveşte scopul omului, cunoaştem tendinţa acelora care cer orientarea exclusivă a omului spre această lume şi angajarea lui, cea mai amplă posibilă, în vederea îndatoririlor pământeşti în detrimentul vieţii de Dincolo. Dar în viziunea NT., şi acest conflict apare lipsit de sens. De fapt, după cum credinţa nu poate suprima ştiinţa, iar Biserica nu poate pretinde că Statul ar fi de prisos, la fel îndatoririle faţă de Împărăţia lui Dumnezeu nu pot dispensa creştinul de îndeplinirea îndatoririlor pământeşti. ,,Creş-

---

[4] Cf. GOGARTEN F., *Destino e speranza dell'epoca moderna. La secolarizzazione come problema teologico,* Brescia 1972^2. Cf. MONDIN B., *Dizionario dei teologi,* Edizioni Studio Domenicano, Bologna 1992^2, p. 272-273.

[5] Cf. IOAN PAUL PP. II, Enciclica *Fides et ratio* / 14.IX.1998, nn. 9 şi 16: EV 17/1192 şi 1211.

[6] Cf. RAVIER A., ,,Preface", în S. FRANÇOIS DE SALES, *Oeuvres,* Editions Gallimard, Bruges (en Belgique), 1969, p. XLIX.

[7] Cf. *Fap* 5, 29; *In* 18, 36; 1 *Cor* 5, 12.

tinul care-şi neglijează îndatoririle pământeşti, îşi neglijează îndatoririle faţă de aproapele şi chiar faţă de Dumnezeu însuşi, punându-şi astfel în primejdie mântuirea veşnică”[8].

În pofida acestor trei conflicte, Biserica recunoaşte valoarea lumii în sfera ei fără să-i facă vreo concurenţă, fără să exercite vreo suveranitate dincolo de hotarele sale proprii, însă pune clar în lumină atât vremelnicia realităţilor pământeşti cât şi finalitatea lor.

Conciliul al II-lea din Vatican nu foloseşte în documentele sale termenul de ,,secularizare”, ci face doar o simplă referinţă indirectă la el, când ,,legitimează autonomia realităţilor pământeşti”[9]. Conciliul însă marchează sfârşitul secularizării prin orientarea decisivă pe care o dă raporturilor dintre Bisericăşi lume în Declaraţia *Dignitatis humanae*[10] . În lumina acestui document magisterial, Biserica renunţă să-şi definească raportul său cu statul conform logicii puterii; confirmăşi apără drepturile omului: dreptul la educaţie, la muncă, la retribuţie, la odihnă, la cultură, la informaţie, la libertatea religioasă[11]. De acum Statul, Biserica şi religia coexistă în mod autonom.

Acest proces conduce la un raport dintre credinţă şi lume mult îndepărtat de dihotomia tradiţională dintre sacru şi profan, de altminteri străină Bibliei. Omul modern e orientat spre viitor, cu voinţa constantă de transformare a lumii ca ,,istorie”, şi nu ca atitudine de contemplaţie a lumii ca „natură”.

Teologia însăşi, preluând perspectiva Sfinţilor Părinţi, se reorientează spre istoria mântuirii, ţinând cont de condiţia subiectului istoric şi concret. Omul, ca subiect istoric concret, este chemat să colaboreze cu Dumnezeu: de aceea este din nou evanghelizat. Locul noii evanghelizări este inima omului iluminată de misterul lui Cristos[12], inimă reorientată conştient spre Inima lui Cristos, izvorul mântuirii. Inima omului este destinatarul noii evanghelizări. Ambientul noii evanghelizări este persoana umană în condiţiile sale socio-culturale concrete: ea este prima cale, calea fundamentală a noii evanghelizări din partea Bisericii, în lumea actuală.

Evanghelizarea şi sfinţirea persoanei umane nu înseamnă înstrăinarea ei de lume, ci reinserarea ei în propria integritate prin harul şi lumina vie a Evangheliei. Sfinţită, lumea însăşi rămâne lume, confirmată în ,,secularitatea” sau ,,mondanitatea” ei, ceea ce nu trebuie confundat cu mondenitatea[13].

---

[8] CONCILIUL AL II-LEA DIN VATICAN, Constituţia *Gaudium et spes* (= GS), n. 43: EV 1/1454. Cf. *Mc* 7, 11 s; 12, 40; 2 *Tes* 3, 10; *Mt* 6, 31-34; *Lc* 10, 41.

[9] GS n. 43: EV 1/1454.

[10] DH nn. 1-15: EV 1/1042-1086.

[11] Cf. WOJTYLA K., *Alle fonti del rinnovamento. Studio sull'attuazione del Concilio Vaticano Secondo,* Libreria Editrice Vaticana 1981, pp. 253-255, 259, 272-273; 367-368; 371.

[12] GS n. 22: EV 1/1389.

[13] Cf. CHENU M., ,,La consecratio mundi” în *Études sur les instituts séculiers,* III, Paris 1966.

Omul sfinţit în integritatea fiinţei sale, devine apt de a trans-forma lumea în Împărăţia lui Dumnezeu, discernând şi pronunţând în ea chemarea şi prezenţa vie-lucrătoare a lui Dumnezeu.

Dumnezeul cel viu, Dumnezeul biblic e Creator relaţional şi istoric. De aceea vestitorii Evangheliei n-au voie să ignore schimbările profunde care au loc astăzi în societate, unde cultura şi viaţa sunt într-o continuă interacţiune, „Secularitatea" evanghelizării apare sub acest aspect ca o dimensiune istorică imprevizibilă în viaţa Bisericii, un sitz in Leben, un locus theologicus de o mare complexitate. În acest context va trebui să se desfăşoare la noi noua evanghelizare în mileniul al treilea[14], „deoarece evanghelizarea a fost concepută astfel de Isus însuşi şi actualizată ulterior de Apostoli şi episcopi ca un fapt social.

B. Coordonatele evanghelizării trasate de episcopul Nicolae I. Camilli în Biserica locală de Iaşi

Unul dintre aceşti episcopi evanghelizatori este şi Nicolae Iosif Camilli (23.IV.1840-30.XII.1915)1514. Excelenţei Sale îi datorăm coordonatele evanghelizării credincioşilor din Moldova, coordonate valabile şi pentru mileniul al treilea. Ele pot fi scoase, desigur, din documentele Arhivei Episcopiei de Iaşi, însă în conferinţa de faţă voi apela la un document originar inedit, pe care-l posed din Arhiva personală a Pr. Dr. Ioan Ferenţ (1886-1933). El conţine alocuţiunea pe care Episcopul N. I. Camilli a adresat-o catolicilor din Paris, în catedrala Notre-Dame, în luna iunie 1890. Îl traduc integral din limba franceză, ca apoi să scoatem din el coordonatele evanghelizării concepute de el acum 121 de ani, şase ani după înfiinţarea Episcopiei de Iaşi (27 iunie 1884). Iată cuvântul adresat catolicilor din Paris:

‚Acesta nu este un discurs, este mai degrabă un strigăt de suferinţă profundă pe care inima mea de Episcop şi de Părinte vine să vi-l facă cunoscut. Aş dori

[14] Cf. Lefebvre S., „Secolarità" în *Dizionario di Teologia Fondamentale, o. c.,* pp. 1088-1101. Cf. Grumelli A., „Evangelizzazione e secolarizzazione", în *L'annuncio del Vangelo oggi. Commento all'Esortazione Apostolica di Paolo VI „Evangelii nuntiandi",* Pontificia Università Urbaniana, Roma 1977, pp. 673-692. Cf. Paolo Pp. VI, L'Esortazione apostolica „Evangelii nuntiandi", n. 55: EV 5/1655.

[15] Nicolae Iosif Camilli a fost numit de Papa Leon al XIII-lea episcop titular de Iaşi, la 27 iunie 1884. La 10 mai 1894, în urma unor neînţelegeri cu clerul franciscan demisionează de la conducerea Diecezei de Iaşi şi a mers la Roma. După plecarea episcopului Dominic Jaquet, Pius al X-lea îi încredinţează pentru a doua oară conducerea Episcopiei de Iaşi, la 30.VIII.1904, unde păstoreşte până la 30.XII.1915, când a trecut la cele veşnice. Este înmormântat în catedrala „Adormirea Maicii Domnului" din Iaşi. Cf. Moraru A. – Răchiteanu I., *Păstorii Diecezei de Iaşi şi rectorii Seminarului diecezan,* Ed. Sapientia, Iaşi 2004, p. 13. Sublinierile în alocuţiune îmi aparţin.

ca în câteva cuvinte simple să vă arăt nevoile poporului meu şi să cointeresez generozitatea voastră recunoscută faţă de operele noastre.

Aveţi înaintea voastră săracul Episcop al Diecezei de Iaşi, în Moldova, regatul României[16]. Dieceza mea numără 65.000 de creştini catolici, trăind împrăştiaţi într-un vast teritoriu, în mijlocul unei populaţii de aproximativ 2.000.000 de locuitori, dintre care 300.000 sunt evrei, 100.000 protestanţi şi restul sunt ortodocşi[17]. Pentru această populaţie catolică atât de dispersată nu există decât 26 de parohii, patru dintre ele fiind deja lipsite de preoţi. Ah! Lipsesc preoţii şi aceasta este durerea noastră cea mai mare.

Vouă vă va fi foarte greu să credeţi, fraţilor, dacă vă spunem că pentru această vastă dieceză nu există, incluzând Episcopul însuşi, decât 24 de preoţi dedicaţi ministeriului parohial!

Da, episcopul pe care-l ascultaţi în acest moment, nu are decât 23 de preoţi, iar unii dintre ei sunt bătrâni şi bolnavi…! Douăzeci şi trei de preoţi pentru 65.000 de catolici separaţi între ei de atari distanţe încât, mulţi dintre ei nu pot măcar o dată pe an să întâlnească un slujitor al lui Isus Cristos! Mulţi dintre ei nu văd preotul nici măcar o dată pe an! Reflectaţi puţin la acest fapt, fraţilor preaiubiţi, voi, care în acest oraş aveţi din belşug toate ajutoarele religioase[18].

Nevoia cea mai urgentă este, aşadar, după cum vedeţi, formarea unui cler indigen. Tocmai pentru aceasta, în chip deosebit, Episcopul de Iaşi, cu aprobarea Sfântului Părinte, s-a făcut chetor; pentru aceasta a venit el până la voi, pentru a implora ajutoarele carităţii voastre.

El vă cere ajutor pentru Seminarul întemeiat de el, acum patru ani (29 septembrie 1886), seminar condus de trei călugări întreţinuţi de mine.

Dar în acest Seminar, câţi tineri sunt, ca speranţă a viitorului? Douăzeci şi trei…, şi dintre aceştia câţi nu-şi ating scopul? Nu douăzeci şi trei, ci măcar 60 pe an ar trebui să avem, pentru a da în medie în fiecare an, un preot la fiecare dintre cele douăzeci şi şase de parohii; ne-ar trebui chiar mai mulţi pentru a crea noi parohii ale căror necesitate este evidentă.

Fără îndoială, cele 65.000 de credincioşi catolici ar putea să ne pună la dispoziţie un număr mai mare de studenţi ecleziastici, dar cine îi va întreţine? Deja, cei douăzeci şi trei de tineri ai Seminarului nostru, toţi săraci, sunt toţi şi cu totul în sarcina Episcopului, care e nevoit să le procure pânăşi îmbrăcămintea cea mai necesară.

---

[16] Am avut onoarea şi bucuria de a fi fost consacrat episcop la Roma, acum nouă ani (1881), de către Preavrednicul şi Veneratul Arhiepiscop de Toulouse, Eminenţa sa Reverendisimă, Cardinalul Desprez.

[17] Episcopul Camilli în alocuţiunea sa, când vorbeşte despre ortodocşi, foloseşte termenul de ,,schismatici”, termen folosit acum o sută de ani.

[18] Gândiţi-vă bine pentru a-i mulţumi bunului Dumnezeu pentru acest har imens pe care vi-l face; gândiţi-vă bine pentru a vă fi milă de atâtea suflete care în Moldova se pierd, din lipsă de ajutoare religioase.

Din lipsă de fonduri, Noi nu le-am putut procura încă nici haina bisericească, în pofida normelor explicite ale Conciliului Tridentin. E prea constisitor, iar sărăcia noastră este extremă. Numai pentru acest aspect, adică pentru a da celor douăzeci şi trei de seminarişti o uniformă corespunzătoare vocaţiei lor, avem nevoie, în Moldova, de cel puţin 4000 de franci. Câţi bani nu ne mai trebuie pentru toate celelalte cheltuieli? Cum am putea să chemăm alţi elevi care să intre în Seminarul nostru? În pofida tuturor semnelor vocaţiei lor, în ciuda tuturor speranţelor pe care le pot da candidaţii, suntem nevoiţi să-i lăsăm la poartă.

Congregaţia De propaganda Fide, este adevărat, face ceva pentru noi; dar vai, acest ajutor de unsprezece mii de franci, în medie, este unicul ajutor pe care noi îl primim în fiecare an. Dar şi acesta este departe, mult prea departe pentru a fi suficient, cu atât mai mult că el este unica noastră resursă!

Unul din principalele venituri ale Episcopului era preţul închirierii celor zece magazine aliniate unul în faţa celuilalt, situate în oraşul Bacău, odinioară reşedinţă episcopală, acum transferată la Iaşi. Şase luni după întemeierea şi deschiderea Seminarului nostru, un puternic incendiu ne-a pricinuit o pagubă de 60.000 de franci. Am fost aşadar nevoiţi să-l reconstruim; pentru rezidirea Seminarului a fost nevoie de bani, şi acum, fraţilor, timp de mai mulţi ani, cu venitul închirierii magazinelor (din Bacău), abia dacă reuşim să plătim datoriile…

În afară de acestea, reşedinţa Episcopului e jalnică. Ea n-a fost niciodată un palat, dar în curând va fi o casă de nelocuit. Bisericile şi capelele noastre sunt, în mare parte, adevărate colibe, fiind lipsite, aproape în totalitatea lor de strictul necesar. Pentru reparaţiile urgente aveam pusă deoparte o sumă de rezervă; într-o zi, m-am dus s-o caut, dar nu mai era. Un furt comis chiar în reşedinţa Episcopului ne răpise totul!

Dar, veţi spune probabil, pomana credincioşilor, bogăţia locului, ele nu pot remedia aceste neajunsuri? Şi de la cine vom cere noi ajutor? De la bogătaşi? Aceştia sunt evreii, protestanţii, ortodocşii. Într-o ţară unde numele de catolic este sinonimul duşmanului, duşman politic, duşman detestat: în consecinţă, noi nu putem cere ajutor decât catolicilor. Însă catolicii sunt săraci.

Din cei 65.000 de catolici ai Diecezei mele, 50.000 sunt indigeni, ţărani simpli şi foarte săraci, cărora ar trebui să le dăruim, şi nicidecum să le cerem deja; celelalte 15.000 sunt muncitori, comercianţi în trecere, care vin pentru munca sau pentru afacerea lor, după care pleacă, neinteresându-i nici ţara nici cauza noastră.

Într-un cuvânt, nu există în Dieceza noastră printre catolici, nici aristocraţie, nici burghezime, nici clasă înstărită, nici oameni bogaţi, în schimb, nevoile nu sunt mai mici!

Aşadar, avem nevoie de preoţi pentru îngrijirea şi slujirea parohiilor existente: noi nu-i avem. Ne trebuie preoţi pentru parohiile care vor trebui create în mod necesar, şi noi nu-i avem, mai ales pentru că resursele ne lipsesc…

Va trebui să construim biserici, dar ele nu se construiesc fără bani. Iată marea noastră sărăcie şi motivul durerii noastre vii. Mii de catolici trăiesc fără preoţi, fără cult religios, fără sacramente, din lipsă de resurse temporale!

În asemenea situaţie, care inimă creştină n-ar fi mişcată lăuntric?

Mai există apoi o altă nevoie nu mai puţin urgentă… Eu nu voi spune nimic despre şcolile populare care trebuie instituite, despre învăţătorii care trebuie găsiţi şi întreţinuţi pentru a lupta împotriva ereziei şi a necredinţei, şi pentru a promova credinţa în inima copiilor noştri săraci. Acum vă voi atrage atenţia asupra unui PUNCT CAPITAL.

Pentru a câştiga pe disidenţi şi pentru a pregăti de departe convertirile la Cristos (la Biserica Catolică), avem nevoie de şcoli cu internate (pensioane), colegii, după cum voi aveţi în Franţa.

Noi avem două, e adevărat, pentru fete. Ele sunt prospere şi înfloritoare, graţie devotamentului călugăriţelor franceze ale Congregaţiei Nôtre Dame de Sion, care s-au stabilit în Moldova de un sfert de veac.

Dar, voi îndrăzni oare să vă spun? Fără echivalentul lor pentru educaţia tinerilor, a băieţilor, aceste pensioane (pensionate) ale fetelor fac un bine aproape de temut, aproape regretabil. Nu vă miraţi. Ascultaţi numai, şi veţi înţelege.

Ortodocşii, protestanţii şi chiar evreii, care apreciază modul nostru de educaţie fără a ne iubi şi religia, trimit cu plăcere fiicele lor în aceste pensioane. Binele se face şi, deşi călugăriţele se abţin de la orice fel de prozelitism, de la orice presiune morală, cu toate acestea ele nu pot împiedica comparaţia pe care, bineînţeles, o fac aceşti copii între surorile catolice şi celelalte educatoare din pension, între religia noastră şi celelalte religii (secte), comparaţie care se întoarce totdeauna în avantajul nostru; chiar numai exemplul, pilda bună pe care o dau călugăriţele este o predică mai elocventă decât toate discursurile.

Convertirile, aşadar, urmează unele după altele. Dar ce se întâmplă ulterior? Aceste tinere, terminând studiul lor, ajung la vârsta de a se mărita. Iată-le însă silite moralmente să rămână singure, sau de a se pierde (de a nu se putea realiza în viaţă). Fecioria în lume, stare sfântăşi aprobată de Biserică, viaţa religioasă şi mai desăvârşită încă, nu pot fi destinul tuturor; este nevoie de o chemare, de o vocaţie specială, şi nu toţi, ne spune Domnul Nostru, pricep acest cuvânt: Non omnes capiunt verbum istud[19] . Ele trebuie şi voiesc să se căsătorească. Dar unde vor găsi ele părţile vrednice de ele şi de condiţie asemănătoare?

Desigur, aceste persoane nu se vor găsi printre catolicii din regiune; ei sunt săraci, am spus-o deja; fără educaţie, fără instruire; şi apoi nu există colegii pentru a atrage tineretul.

Ele, aşadar, vor fi silite să se întoarcă spre ortodocşi şi spre protestanţi. Însă legile Bisericii noastre nu încurajează aceste căsătorii, şi dispensa nu este acordată

[19] *Mt* 19,11.

decât cu condiţia categorică, clară, că soţul de religie ortodoxă se va obliga să-şi crească toţi copiii în credinţa catolică. Dar ostilitatea pe care o poartă acesta catolicismului îl va împiedica totdeauna de a face această promisiune sau de a o ţine, aşa cum ne-o dovedeşte o lungă şi dureroasă experienţă.

Aşadar, tânăra educată după rangul sau condiţia sa socială se află în această alternativă teribilă, ori să rămână singură în pofida dorinţelor ei contrare şi fără vocaţie religioasă, ori să contracteze o căsătorie pe care Biserica o dezaprobă şi care o expune cel puţin la pierderea credinţei.

Să întemeiem, aşadar drept răspuns, alături de aceste pensioane, case de educaţie pentru tinerii din familiile bune; repet, ei vor veni, ba chiar vor alerga spre ele; se vor obţine aceleaşi rezultate ca şi în pensioanele fetelor, iar posibilitatea căsătoriilor onorabile şi creştine va fi asigurată.

Aveam, aşadar, dreptate să afirm ceea ce va mirat: pensioanele fetelor fără echivalentul pensioanelor pentru băieţi sunt un bine aproape nociv! Acest lucru l-am afirmat la Roma, înaintea Romanului Pontif, vicarul Domnului Nostru Isus Cristos.

Trebuie, aşadar, să creăm în Moldova colegii catolice. Pentru aceasta trebuie să construim edificii costisitoare, să invităm profesori din afară: resursele ne lipsesc; lipsind resursele, binele nu se face, răul se propagă, iar credinţa catolică stagnează în populaţii şi apoi se pierde.

Aceasta este, fraţilor, într-o prezentare succintă şi rapidă, situaţia Diecezei noastre sărace de Iaşi. Vederea atâtor lipsuri şi necazuri smulge lacrimile şi mişcă până şi inimile cele mai insensibile şi mai reci.

La expunerea atâtor lipsuri şi necazuri, Leon al XIII-lea plânge şi suspină. Sanctitatea Sa n-a ezitat să binecuvânteze iniţiativa noastră şi, în momentul în care la picioarele sale sacre primeam binecuvântarea sa apostolică, cuvintele rostite de buzele sale auguste au pătruns adânc inima noastră şi ne-a revigorat speranţa: ,,Da, da, a spus Pontiful, mergi, episcop de Iaşi! Caută preoţi şi creează parohii. Găseşte profesori şi întemeiază colegii, iar pentru aceasta îţi doresc să poţi întâlni multe suflete generoase care să depună în mâinile tale ajutoare îmbelşugate.

Te binecuvântez şi-ţi doresc succes!

C. Biserica locală de Iaşi îşi propune să răspundă secularismului printr-o nouă evanghelizare a omului

Apelul patern al Episcopului Nicolae Iosif Camilli este pro-fund uman şi eclezial. Transmiţându-ne numărul credincioşilor săi şi prezentându-ne neajunsurile lor, are în vedere atât Biserica locală de Iaşi din anii 1890, cât şi cea din anii următori. O lectură mai atentă a cuvântului său ne descoperă perspectivele de viitor ale Diecezei sale, coordonatele evanghelizării.

a. În alocuţiunea sa insistă asupra celor mai urgente necesităţi pastorale ale Diecezei sale: formarea clerului local, educaţia integrală a tinerilor, întemeierea colegiilor pentru băieţi şi fete, înfiinţarea şcolilor la sate (populare), educaţia şi instruirea tineretului prin evanghelizarea familiilor, apărarea constantă a căsătoriei creştine şi descurajarea căsătoriilor mixte, combaterea necredinţei şi a secularismului etc. Între aceste coordonate ale evanghelizării predomină vestirea Evangheliei, învăţătura sfintei Biserici, catehizarea familiei şi celebrarea Euharistiei în comunităţile parohiale existente şi în cele viitoare, pe care doreşte să le creeze.

b. Cine erau destinatarii acestei evanghelizări în anii 18901915? Monumentele sepulcrale ale cimitirelor noastre din acei ani cuprind: români, germani, francezi, italieni, maghiari, polonezi, ucraineni etc. Creştinii de diferite etnii au convieţuit în aceeaşi Dieceză şi au trăit în pace. Acum se odihnesc în Domnul, fără deosebire de naţionalitate, pentru că pe pământ s-au înţeles şi s-au respectat ca oameni şi ca creştini. Dacă ei nu şi-au schimbat credinţa şi s-au împăcat, locuind în acelaşi teritoriu, ne arată că au fost păstoriţi de oameni înţelepţi, cu vederi evanghelice, dotaţi cu un spirit puternic[20] şi deschişi spre universalitatea Bisericii lui Cristos.

c. Dar astăzi, în mileniul al treilea, care este destinatarul noii evanghelizări la noi? Noua evanghelizare se adresează omului contemporan, diferit de cel din veacul anterior, omul marcat de schimbările sociale în desfăşurare continuă şi în Dieceza noastră; omul a cărui viaţă şi destin sunt legate profund de Cristos, de Biserică şi de societate; omul a cărui fiinţă, inteligentă, voinţă, conştiinţă, inimă şi activitate sunt profund inserate în istoria mântuirii, istorie care continuă şi la noi.

Omul pe care voim să-l evanghelizăm, bărbat sau femeie, tânăr sau tânără, este cel ale cărui neajunsuri atât de numeroase şi de diferite, trupeşti şi sufleteşti, scriu această istorie personală prin contactele, situaţiile şi structurile sociale atât de strâns unite cu acelea ale celorlalţi oameni din ţară şi din Europa.

Subiectul căruia îi vestim Evanghelia este omul ca atare, considerat în integritatea fiinţei sale personale şi a existenţei sale sociale; omul care trăieşte într-o familie, dar şi în interiorul societăţii, al poporului din care face parte.

Acestui om, român sau polonez, german sau bulgar, ucrainian sau maghiar, italian sau francez în trecere, acestui om care constituie calea Bisericii, cale străbătută de Cristos însuşi, va trebui să ne adresăm în noua evanghelizare a mileniului al treilea. ,,Biserica este în slujba vocaţiei per-

---

[20] Cf. NETZHAMMER R., *Antichităţile creştine din Dobrogea,* Editura Academiei Române, Bucureşti 2005, p. 23.

sonale şi sociale ale persoanelor umane”[21], deoarece ea crede că ,,Domnul este bun faţă de toţi, şi-şi arată bunătatea faţă de orice făptură”[22].

Concluzie

De la alocuţiunea adresată de Episcopul Camilli celor din Paris în 1890 şi până astăzi, au trecut 121 de ani. În toţi aceşti ani scurşi în negura veacului trecut, Lumina lină a lui Cristos s-a zbuciumat pe meleagurile noastre, croindu-şi pârtie în istoria noastră printre cele două războaie mondiale şi prin negura celor 45 de ani de comunism.

Între timp, în anii 1962-1965 s-a celebrat la Roma marele eveniment al veacului al XX-lea, Conciliul al II-lea din Vatican, la care, din păcate, Biserica noastră locală n-a participat decât decorativ. Cu acest Conciliu a început noua evanghelizare a Bisericii, adică noua prezentare a doctrinei sale despre Dumnezeu, despre om şi despre lume, adresată contemporanilor noştri într-o manieră mai adaptată lor. Local, trecând pragul Mileniului al II-lea, am celebrat şi noi Sinodul Diecezan între 8.XII.2001-8.XII.2004, Sinod care a preluat în mod responsabil noua evanghelizare deschisă de Conciliul al II-lea din Vatican: îmbogăţirea calitativă a înţelegerii doctrinei învăţate de Conciliu, în vederea îmbunătăţirii vieţii noastre creştine[23].

Ajunşi în acest moment istoric care reprezintă o adevărată răscruce de drumuri, va trebui să răspundem secularismului invadator, ţinând cont atât de coordonatele trasate de Episcopul Iosif Camilli şi mai ales de învăţătura Magisterului actual al Bisericii. Personal, cred că, în anii care urmează, prin noua evanghelizare va trebui să apărăm înainte de toate:

1) Identitatea lui Cristos: vestirea Evangheliei lui Dumnezeu în integritatea ei. Isus, Fiul lui Dumnezeu, a fost primul şi cel mai mare evanghelizator prin toate cuvintele şi faptele sale, până la sacrificiul suprem. Al doilea Crainic pe care trebuie să-l fcem cunoscut, actantul principal al noii evanghelizări este Duhul Sfânt. El este acela care ajută atât păstorii, cât şi păstoriţii, ca să dea mărturia evanghelică adaptată timpurilor, într-un stil dinamic şi eficient. El face cunoscută unica Evanghelie, a Lui şi a lui Cristos[24], generaţiilor actuale.

2) Primatul Împărăţiei şi centralitatea mântuirii în vestirea integrală a misterului lui Cristos. În comparaţie cu Împărăţia, restul devine ,,toate

---

[21] GS n. 76: EV 1/1581. Cf. Ioan Paul Pp. II, Enciclica *Redemptor hominis,* n. 14: EV 6/1209-1212.

[22] *Ps* 144, 9.

[23] Cf. Ferenţ E., *Duhul Sfânt, Marele Crainic al noii evanghelizări,* Ed. Sapientia, Iaşi 2006, p. 12 şi passim.

[24] Cf. Congregazione per la Dottrina della Fede, Declaratio *Dominus Iesus* / 6.08.2000, n. 12: EV 19/1172-1173.

celelalte care vi se vor adăuga”[25]. Mântuirea este de fapt bucuria de a-L cunoaşte pe Cristos şi opera sa răscumpărătoare, în Biserică şi prin Biserică.

3) Identitatea Bisericii: există o legătură profundă între Cristos, Biserică, om şi evanghelizare. Biserica noastră locală, în care trăieşte, se manifestă, se dezvoltă şi-şi asumă adevărata sa vitalitate Biserica universală[26], evanghelizată în cele opt veacuri de existenţă, de cei care ne-au precedat[27] pe aceste meleaguri, trebuie să fie la rândul ei evanghelizatoare.

4) Identitatea sacramentală a Căsătoriei pornind de la planul divin al mântuirii. La începutul ei stă însuşi misterul lui Dumnezeu manifestat deja în creaţia omului. Starea conjugală reflectăşi reprezintă relaţia divină cu creaţia, care este începutul Alianţei. Căsătoria, încă de la creaţia omului, apare ca ,,începutul” şi epifania intenţiei Creatorului cu omul, taină prin care îşi actualizează planul său de iubire. Acest plan are ca scop iubirea Fiului lui Dumnezeu faţă de omenire. Desăvârşirea şi actualizarea acestui sacrament, ca şi manifestarea lui, ajung ,,la împlinire” în iubirea lui Cristos, răstignit şi înviat, pentru Biserică, unită cu el prin iubirea şi unirea sponsală. Căsătoria trebuie ilustratăşi proclamată ca fiind ,,sacramentul primordial” din economia mântuirii, ca sacramentul carităţii lui Cristos: la originea acestui sacrament este Domnul care iubeşte[28].

5) Demnitatea omului căruia ,,după ce în trecut i-a vorbit în multe rânduri şi în multe feluri prin profeţi, Dumnezeu, în aceste zile din urmă, i-a vorbit prin Fiul-Cuvânt”[29], om adevărat, născut din Fecioara Maria.

În actul însuşi al acestei răscumpărări, istoria omului şi-a atins scopul conceput de Dumnezeu în planul iubirii sale. Dumnezeu însuşi a intrat astfel în istoria noastrăşi, ca om a devenit subiectul ei, unul din miliardele de oameni, deşi este Unic în ipostaza, în iubirea şi puterea sa, şi sânul acesteia.

Prin Întrupare, Dumnezeu a dat vieţii umane dimensiunea pe care voia s-o dăruiască omului de la creaţie, din primul moment al existenţei sale.

---

[25] *Lc* 12, 31.

[26] Cf. Ferenţ E., *Biserică, ce simţi despre taina fiinţei tale?* Ed. Sapientia, Iaşi 2004, p. 28; 37 şi passim.

[27] Cf. Ferenţ E., *Martirul iubirii lui Cristos,* ARC Bucureşti, 2000, p. 197. Cf. Pr. Dr. Ferenţ I., *Începuturile Bisericii Catolice din Moldova,* ed., FERENŢ E., Sapientia, Iaşi 2004², pp. 245-256.

[28] Aflându-ne în ,,Anul familiei creştine”, cred că avem datoria de a ilustra detaliat teologia sacramentului Căsătoriei. Ar fi mai mult decât indicat, să aprofundăm doctrina celor 31 de cateheze ale lui Ioan Paul Pp. II, *Il matrimonio cristiano,* în Giovanni Paolo II, *Uomo e donna la creò: catechesi sull’amore umano,* Libreria Editrice Vaticana, 1987², pp. 339-445. Mai recomand unele sfaturi date celor căsătoriţi de S. Francisc de Sales, *Introduction* à *la Vie Dévote,* Troisième partie, C.XXXVIII, în *Oeuvres,* edd., Ravier A., – Devos R., Gallimard, Bruges 1969, pp. 233-240.

[29] Cf. *Evr* 1, 1-2.

De data aceasta, în Cristos, i-a dăruit-o în mod plenar şi definitiv, în maniera în care numai El era capabil s-o facă. El i-a dăruit-o cu o astfel de mărinimie încât în fața păcatului originar şi a istoriei păcatelor omenirii, în fața erorilor inteligenței şi a puhoiului de fărădelegi ale voinței şi inimii umane ne permite nouă, celor din mileniul al treilea, să strigăm împreună cu liturgia Bisericii: *O felix culpa, quae talem ac tantum meruit habere Redemptorem!:* ,,O, vină fericită, care ai meritat să ai un atât de nobil şi de mare Răscumpărător!"[30]

Aşa înțeleg eu răspunsul pe care trebuie să-l dăm ,,secularismului" astăzi: Biserica noastră locală există pentru a evangheliza, pentru a-l face cunoscut omului pe Cristos, Răscumpărătorul său, dar şi pentru a-i dezvălui acestuia misterul persoanei sale în planul iubirii lui Dumnezeu Treime.

---

[30] Cf. S. FRANCISC DE SALES, *Traité de l'Amour de Dieu,* l. II, c. VI, în *Oeuvres, o. c.,* p. 425. Cf. CABASILA N., *Despre viața în Hristos,* ed., Bodogae T., Ed. IBMBOR., Bucureşti 2001^2, p. 41. Cf. IOAN PAUL PP. II, Enciclica *Redemptor hominis* (4.03.1979), n. 1: EV 6/1169.